

Column: Drugs en verstandelijke beperking in ethisch perspectief

18 december 2025

Drugsgebruik bij mensen met een verstandelijke beperking stelt artsen VG voor ethische dilemma's. Hoe bescherm je je patiënten, zonder hun zelfstandigheid te beperken? We voelen ons verantwoordelijk voor onze doelgroep. Maar hoe ver ga je hierin? En in hoeverre willen, mogen of kunnen we hierbij de patiënten beperken in hun keuzes en zelfstandigheid? Een column van de commissie Ethiek van de NVAVG.

Seks, drugs en rock 'n roll: workshop over ethiek

Seks, drugs en rock 'n roll. Het klinkt misschien als een slogan uit een vervlogen tijdperk, maar het is ook in de huidige maatschappij en daarmee ons vak een thema van alledag. Tijdens het lustrumcongres van de NVAVG, vormde dit thema de aanleiding voor een diepgaande workshop over ethiek. We spraken met elkaar over de morele vragen rond drugsgebruik bij mensen met een licht verstandelijke beperking. Met een stelling als 'af en toe een jointje moet kunnen' werd het gesprek geopend.

Het morele dilemma

Het centrale morele dilemma werd heel helder. Aan de ene kant willen we dat onze cliënten volledig deelnemen aan de samenleving, een samenleving waarin drugsgebruik nu eenmaal aanwezig is. Aan de andere kant willen wij als behandelaren onze toch al kwetsbare patiënten juist beschermen voor de potentiële schadelijke gevolgen van de volledige deelname aan die samenleving.

Recht op eigen keuzes

Autonomie en zelfbeschikking zijn begrippen die we als artsen VG hoog in het vaandel hebben. Vanuit de waarden van inclusie en rechtvaardigheid vinden we dat mensen met een verstandelijke beperking ook het recht hebben om keuzes te maken die anderen óók mogen maken, ook als die keuze negatieve consequenties heeft. Daarnaast hoeft drugsgebruik niet altijd tot problemen te leiden, zoals de patiënt met ADHD die juist beter functioneert met regelmatig een jointje.

Kwetsbaarheid

Maar we kennen ook de kwetsbaarheid van onze doelgroep. Hun leven vormgeven is voor velen al ingewikkeld. Drugsgebruik (en de wereld die daarbij meekomt), maakt dat leven vaak nog veel complexer, zeker wanneer er sprake is van afhankelijkheid of verslaving. Onze patiënten zijn beïnvloedbaar en kwetsbaarder, maar ook sneller afhankelijk en kunnen daardoor verslavingsproblematiek ontwikkelen. Los van de medische gevolgen, werden criminaliteit en prostitutie door onze collega's genoemd als dagelijkse schrijnende zichtbare gevolgen.

Plato's wagenmenner

We voelen ons verantwoordelijk om onze doelgroep te beschermen. Maar hoe ver ga je hierin? En in hoeverre willen, mogen of kunnen we hierbij de patiënten beperken in hun keuzes en zelfstandigheid?

Menno de Bree gaf ons tijdens zijn lezing in de ochtend een treffend beeld, met de driedeling van de ziel volgens Plato. In onze ziel trekken twee paarden: de Thymos, die het hogere nastreeft (moed, eergevoel en ambitie) en de Epithumia, die staat voor drift, verleiding en genot. Op de bok zit als wagenmenner de logos.

Is de menner stevig genoeg?

En juist daar ligt voor onze patiënten een wezenlijk probleem. Hun menner is niet altijd zo stevig als die van de gemiddelde mens. De balans is kwetsbaarder en de rede

minder goed ontwikkeld. Bij afhankelijkheid of chronisch drugsgebruik komt de logos nog verder onder druk te staan.

Samen op de bok

Tijdens de workshop ontstond een prachtig gezamenlijk inzicht: misschien is het niet onze taak om de teugels over te nemen, maar om plaats te nemen naast de menner. Samen op de bok, om mee te sturen en de balans te houden. Om te wijzen op gevaren, kansen en alternatieven. En ja, soms tijdelijk de leidsels over te nemen, wanneer het even niet anders kan. Niet vanuit paternalisme, maar vanuit nabijheid en verantwoordelijkheid. Want uiteindelijk willen we onze mensen niet de avonturen en het plezier ontnemen, maar wel zorgen dat ze veilig blijven.

Dit artikel komt uit de [december-editie van TAVG 2025](#).